

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№10

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025 oktyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 653 sahifa.
2025-yil, 28-oktyabr,

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHON MOLIYA TIZIMIDA “YASHIL” MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANISHINING MUAMMOLARI VA SHARTLARI	12
Quliyev Begimqul Melikovich	
EKOLOGIK MIGRANTSIYANI MINTAQAVIY MIQYOSDA MUVOFIQLASHTIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI	18
Bahtiyor Ismoilov Ulug‘bek o‘g‘li, Kadirova Zulayxo Abduxalimovna	
O‘ZBEKISTONDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH HOLATI	25
Davletova Nilufar Tulanovna	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA MINTAQANI IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	30
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	37
Kadirxodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
MAHALLIY XOMASHYO BAZASIDAN FOYDALANISH ORQALI ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	46
Sultanov Dilshod Normamatovich	
IQTISODIYOTI RIVOJLANGAN DAVLATLARDA INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	50
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
O‘QITUVCHILAR VA TALABALAR UCHUN INNOVATSION TA‘LIM DASTURLARINI ISHLAB CHIQISHDA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUV MEXANIZMLARI	62
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA‘RIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQLARNING ILMIY-TADQIQOTLAR SHARHI	68
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o‘g‘li	
RESPUBLIKA IQTISODIY TARAQQIYOTIDA OLIY TA‘LIMNI MODERNIZATSIYA QILISH VA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINING O‘RNI	74
Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich	
DAVLAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	80
O. Nurmuradov	
ICHKI AUDIT SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA BUXGALTERIYA MA‘LUMOTLARINING ICHKI AUDIT JARAYONIDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING AHAMIYATI	85
Xamidov Javoxir Shavkat o‘g‘li, Muxitdinov Shoxijaxon Xudoyor o‘g‘li	
XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	90
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
KORPORATIV TUZILMALARDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA‘MINLASHNING AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDAGI ROLI	95
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Raxmatov Faxriddin Xasanovich	
GLOBAL RIVOJLANISH JARAYONIDA SUG‘URTA XIZMATLARINI ISLOH QILISH MASALALARI	99
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o‘g‘li	

DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	103
<i>Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li</i>	
BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINING AHAMIYATI	109
<i>Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich</i>	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТНОГО ПРЕИМУЩЕСТВА НА РЫНКЕ ТРУДА.....	115
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	
RESURSLARNI SOLIQQA TORTISHGA OID TADQIQOTLARNING NAZARIY TAHLILI.....	123
<i>NasimdjanoV Yunusjon Zoxidovich</i>	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH: XULQ-ATVOR IQTISODIYOTI VA PROGRESSIV TARIFLARNI LOYIHALASH	129
<i>Abduraimova Nigora Abdugapparovna</i>	
DAVLAT RAQAMLI LOYIHALARI: UZINFOCOMNING TA'LIM TIZIMI VA IQTISODIY SAMARADORLIKKA QO'SHGAN HISSASI	134
<i>Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li</i>	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ПАСПОРТОВ В ПРОМЫШЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ.....	140
<i>Мансурова Сайёра Бахтияровна</i>	
BANK XIZMATLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	148
<i>Xolikova Oydin Olimjonovna</i>	
PNEVMOMEXANIK YIGIRISH TEXNOLOGIYASI XUSUSIYATLARI	153
<i>Jumaniyazov Kadam, Salimov Shuhrat Halimovich, Nazarov Ramazon Anvarovich</i>	
GREEN INDUSTRY AND THE ECONOMY OF ENVIRONMENTALLY FRIENDLY CONSTRUCTION: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S OPPORTUNITIES.....	158
<i>Mansurova Sayyora Bakhtiyor kizi</i>	
TELEKOMMUNIKATSIYA SOHASINI RIVOJLANTIRISH TAHLILI	166
<i>Suyunov Asror Baxtiyorovich</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINING MIKRO VA MAKRO TUZILMALARI, ULARNING FUNKSIONAL METADOLOGIK TAMOYILLARI.....	171
<i>Z.Teshayev</i>	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT ULUSHI MAVJUD KORXONALARNI BOSHQARISHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	176
<i>Ismailov Allayor Rashidovich</i>	
MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHDA ISHLAB CHIQRISH XARJATLARINI OG'ISHISHLARI VA ULARNI TAQSIMLASH	183
<i>Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li</i>	
ПОВЫШЕНИЕ СТОИМОСТИ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ОБЪЕКТОВ НА ОСНОВЕ АУТСОРСИНГА	186
<i>Исмагулова Гульмира Нуралиевна</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYASI.....	193
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL VA TASHKILYIY MEXANIZMLARI.....	198
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i>	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLARNI JALB QILISHDA XALQARO TAJRIBA.....	203
<i>Abduraxmonov Akmal Nurmatamat o'g'li</i>	

MEHNATGA LAYOQATLI TRANSPORT SOHASIDAGI AHOLINI ISH O'RINLARI BILAN TA'MINLANGANLIK HOLATINI TAHLILI	207
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
TO'QIMACHILIK SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MODELI	212
Mdraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI DIVERSIFIKATSIIYASI VA GAROV TA'MINOTI SIFATINING BANK BARQARORLIGIGA TA'SIRI	220
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
O'ZBEKISTON - 2030 STRATEGIYASI DOIRASIDA TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	226
Norova Nozima Nabiyevna	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMATLARNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING KLASTERLI MEXANIZMI TAHLILI	232
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
KORPORATIV BOSHQARUV TUZILMALARIDA MOLIYAVIY MUNOSABATLARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	236
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
XALQARO SAVDONING RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	242
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHNING YANGI TIZIMINI JORIY ETISHGA QARATILGAN NAZARIY JIHATLAR	247
Dusanov Salim Mamarasulovich	
O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA BOJXONA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	254
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
DAVLAT TA'LIM TASHKILOTLARIDA QURILISH XARAJATLARI HISOBINI YURITISH	262
Ostonokulov Azamat Abdugarimovich	
РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ ИНТЕГРАЦИИ КРЕАТИВНЫХ ИНДУСТРИЙ В ТУРИСТИЧЕСКУЮ ИНФРАСТРУКТУРУ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН	273
Хошимова Камилла Навфал қизи	
A NEW STAGE IN THE APPLICATION OF MARKET MECHANISMS TO ENTREPRENEURIAL ACTIVITY	285
Ibrayim Maxkamov	
RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	291
Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
QASHQADARYO VILOYATI IQTISODIYOTIDA DXSH ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINING SHAKLLANISHI	297
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH	301
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ЦИФРОВЫХ ПОДХОДОВ В НАЛОГОВОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ	306
Элбаева Мукаддас Рашидовна	
СИНТЕЗ НЕЧЕТКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТЕПЛОЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	311
Бахриева Хуршида Аскарходжаевна, Сафаров Шохрух Шарофович, Бахрамов Муҳаммадали Ералиевичасистент	
ШАНХАЙСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК КАТАЛИЗАТОР ДОСТИЖЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ЦЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	319
Базарова Гулнора Гуламовна	

O'ZBEKISTON KORXONALARINING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA BANK KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	323
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QUESTIONS ABOUT THE STUDY OF PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF APPLICATION OF LOADING AND EXTRACTING EQUIPMENT	327
Azamat Umirzokov	
MATOLARNING HAVO O'TKAZUVCHANLIGI KORRELATSION TAHLILI.....	334
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINI SUG'URTALASHNING AFZALLIKLARI	339
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
IKKI QATLAMLI ARALASH TOLA TARKIBLI TRIKOTAJ TO'QIMASINI OLIISH USULI	343
Usnatdinova Elmira Faxratdinovna, Mirusmanov Baxtiyor, Abdurahimova Fazilat Abdullayevna	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARIDA ENG ILG'OR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINING OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI.....	347
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
IMPACT OF FOREIGN INVESTMENTS ON THE ECONOMY OF UZBEKISTAN: CROSS-SECTORAL ANALYSIS.....	354
Jumayeva Kamola Azimjonovna, Khasanova Iroda Azizbek kizi	
KORXONA INVESTITSION FAOLLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI XUSUSIDA	362
Ilyasova Barno Axmadovna	
MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYALARNI O'ZLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	371
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH ASOSIDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	378
Raximov Eshmurod Normuradovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	385
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY KONSEPTUAL MEKANIZMLARI.....	392
Jalolov Abbasxon Ravshanxon o'g'li	
TEPKI UZELI KONSTRUKTIV XOSSALARI TAHLILI	398
Bozorova Farida Maxmudjonovna	
НЕОБХОДИМОСТЬ ОБЪЕДИНЕНИЯ АКЦИЗНОГО НАЛОГА НА НЕФТЕПРОДУКТЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	405
Пулатов Дилшод Хақбердиевич, Маматкулов Салимжон Рахмонкулович, Хужамурадов Аброрбек Рўзимурат ўғли, Воронин Сергей Александрович, Абдиев Мансур Мусурмонович	
OLIY TA'LIMGA INVESTITSIYA SIYOSATI: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLAR	410
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SERVICE NETWORK.....	416
Bahriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
YANGI O'ZBEKISTON INVESTITSION MUHIT VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	421
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
МНОГОМЕРНАЯ БЕДНОСТЬ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ: ОЦЕНКА ЧЕРЕЗ РАМКУ МРІ	426
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
ОЦЕНКА И ОПТИМИЗАЦИЯ ВЛИЯНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ОБМЕННОГО КУРСА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	430
Норбаева Мухлиса Акрам кизи	

RAQAMLI TO'LOVLAR ASOSLARI VA XAVFSIZLIGI	440
<i>Yaqubov Azizbek G'anibekovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	444
<i>Xomidov Xojjakbar Adxamovich</i>	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	449
<i>Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna</i>	
O'ZBEKISTONDA STARTAP EKOTIZIMINING SHAKLLANISHI VA BARQAROR RIVOJLANISHI YO'LLARI.....	454
<i>Suleymanova Shoira Alavxanovna</i>	
MILLIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING O'RNI	459
<i>Alimova Dilfuzaxon Rustam qizi</i>	
MEHNAT BOZORINI OPTIMALLASHTIRISHNING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	464
<i>Botirova Sarvinoz Bobir qizi</i>	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TASHKIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	469
<i>Qurboniyazov Shaxzodbek Karimovich</i>	
INVESTITSIYA FAOLIYATINI MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH USULLARINING MANBALARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI	474
<i>Boboqulov Akmal Muborakbekovich</i>	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING MOHIYATI VA TURLARI.....	482
<i>Zufarov Akmal Gulamiddinovich</i>	
FISKAL BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQQA TORTISHNING TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	491
<i>Sulaymonov Farrux Shuxratovich</i>	
ИНДЕКС ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ.....	496
<i>Хазраткулова Лола Нармуминовна</i>	
BANK MAJBURIYATLARI VA AKTIVLARINING VAQTINCHALIK NOMUTANOSIBLIK LARI RISKINI KAMAYTIRISH	502
<i>Ibrohimov D.M.</i>	
O'ZBEKISTON RAQAMLI PLATFORMALARI FAOLIYATIDA RAQOBAT SIYOSATINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	507
<i>Saparov Islom O'Imasovich</i>	
RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLARINING QISHLOQ XO'JALIGIGA TATBIQI.....	514
<i>Abdikarimova Zilola Baxramovna</i>	
TIJORAT BANKLARI KAPITALI TARKIBIDA DAROMAD MANBALARINING ULUSHI VA KAPITALLASHUV JARAYONIDAGI O'RNI	520
<i>Tursunov Mustafo Mirzayevich</i>	
AHOLINI IJTIMOY HIMOYA QILISH TIZIMIDA INSTITUSIONAL HAMKORLIKNING O'ZIGA XOS JIHATLARI TAHLILI	524
<i>Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna</i>	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARADORLIGI	528
<i>Bobojonova Sevara Baxrombek qizi</i>	
MINTAQA SANOATI RAQAMLI XIZMATLAR BOZORIDA TIJORATLASHTIRISHNI "SMART" MODEL I	533
<i>Norov Murodjon Maxmudovich</i>	

TOMORQADAN SAMARALI FOYDALANISH- KAMBAG'ALLIK MUAMMOSINI YUMSHATISHNING MUHIM OMILI	539
Xamidjon Shaxobov	
SUG'URTA KORXONALARIDA REZERVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	544
Najimova Nigora	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHDA XITOY BOZORINING O'RNINI	549
Mardanov Aziz Yusupovich	
THE IMPORTANCE OF GREEN ENERGY IN THE ECONOMY OF FERGANA REGION: CURRENT TRENDS AND PROBLEMS	555
Khayrullaev Zoidjon	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNING UNDIRILISHI BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	559
Mitillayev Ibrohimjon Tursunpulatovich	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	563
Muyassarzoda Fayziyeva	
MOLIYAVIY MEXANIZM SIFATIDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOVGA LAYOQATLILIGINI BELGILASHNING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI	570
Abdullayev Erkinjon A'zamovich	
MAMLAKAT YAIM QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL USULLARI ASOSIDA PROGNOZLASH	578
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
XALQARO TURIZM XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	585
Eshtaev Alisher Abdug'aniyevich, Ivatov Irisbeg	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	590
To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li	
JAHON SEMENT SANOATIDAGI TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	595
Abdujabbarov Abdulaziz Abdurashid o'g'li	
РОЛЬ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	600
Бекбаева Феруза Бахтиеровна	
BARQAROR MOLIYAVIY RENTABELLIK BANKLARNING DAROMADLILIGINI TA'MINLASH OMILI SIFATIDA.....	606
Umarov Davron Shavkatovich	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR.....	612
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ (LMS) В ОНЛАЙН ОБРАЗОВАНИИ И ЕЕ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: АНАЛИЗ И СРАВНЕНИЕ	618
Атабоева Шахризода Равшановна, Бекчанов Бекчан Юлдашевич	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА: ПЕРСПЕКТИВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	623
Киличева Ф.Б.	
DAVLAT TIBBIYOT MUASSASALARIDA DEBITORLAR VA KREDITORLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	628
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
NARX BELGILASH-IQTISODIY MANFAATDORLIKNING ASOSIY OMILI VA NARXNI SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	635
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	

SUTNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDAGI ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAHLIL QILISH.....	639
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TARIF STAVKALARINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI FISKAL BARQARORLIKNI KUCHAYTIRISH (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	644
Rizayev Mirmahmud Xotamjanovich	

O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TARIF STAVKALARINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI FISKAL BARQARORLIKNI KUCHAYTIRISH (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA)

Rizayev Mirmahmud Xotamjanovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur Maqolada oziq-ovqat importi bo'yicha tarif stavkalarini optimallashtirish orqali mamlakat fiskal barqarorligini ta'minlash masalalari o'rganilgan. Ishda oziq-ovqat mahsulotlariga qo'llaniladigan bojxona tariflari va ular davlat budjeti daromadlari, ichki narxlar dinamikasi hamda aholining xarid qobiliyatiga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, xalqaro tajribalar asosida tarif siyosatini samarali shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari ko'rib chiqilgan. Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, bojxona stavkalarini iqtisodiy real holat va milliy oziq-ovqat xavfsizligi darajasiga muvofiq optimallashtirish fiskal barqarorlikni mustahkamlash, budjet tushumlarini diversifikatsiya qilish hamda importga qaramlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, taklif etilgan optimallashtirish modeli orqali ijtimoiy ahamiyatga ega oziq-ovqat mahsulotlari uchun differensial tarif yondashuvi ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: fiskal barqarorlik, oziq-ovqat importi, tarif stavkalari, bojxona siyosati, budjet daromadlari, iqtisodiy islohotlar.

Abstract. This study examines the issues of ensuring a country's fiscal stability through the optimization of tariff rates on food imports. The research analyzes customs tariffs applied to food products and their impact on state budget revenues, domestic price dynamics, and the purchasing power of the population. In addition, the theoretical and practical aspects of effectively shaping tariff policy based on international experience are considered. The results of the study show that optimizing customs rates in accordance with the real economic situation and the level of national food security contributes to strengthening fiscal stability, diversifying budget revenues, and reducing dependence on imports. Moreover, the proposed optimization model provides for a differentiated tariff approach for socially significant food products.

Keywords: fiscal stability, food imports, tariff rates, customs policy, budget revenues, economic reforms.

Аннотация. В данном исследовании изучены вопросы обеспечения фискальной стабильности страны путем оптимизации тарифных ставок на импорт продовольственных товаров. В работе проанализированы таможенные тарифы, применяемые к продовольственной продукции, а также их влияние на доходы государственного бюджета, динамику внутренних цен и покупательную способность населения. Кроме того, рассмотрены теоретические и практические аспекты эффективного формирования тарифной политики на основе международного опыта. Результаты исследования показывают, что оптимизация таможенных ставок в соответствии с реальным экономическим положением и уровнем национальной продовольственной безопасности способствует укреплению фискальной устойчивости, диверсификации бюджетных поступлений и снижению зависимости от импорта. Кроме того, предложенная модель оптимизации предусматривает разработку дифференцированного тарифного подхода для социально значимых продовольственных товаров.

Ключевые слова: фискальная стабильность, импорт продовольствия, тарифные ставки, таможенная политика, доходы бюджета, экономические реформы.

KIRISH

So'nggi yillarda global iqtisodiyotda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va fiskal barqarorlikni mustahkamlash masalalari eng dolzarb yo'nalishlardan biriga aylandi¹. Jahon miqyosida geosiyosiy beqarorlik, logistika zanjirlaridagi uzilishlar, iqlim o'zgarishlari hamda pandemiya oqibatlari oziq-ovqat mahsulotlari importi hajmi va narxlarining keskin o'zgarishiga olib kelmoqda². Natijada, ko'plab mamlakatlar import tarif siyosatini qayta

1 Food and Agriculture Organization (FAO). The State of Food Security and Nutrition in the World 2023. Rome: FAO, 2023.

2 World Bank. Global Economic Prospects 2023. Washington, D.C.: World Bank Group.

ko'rib chiqib, fiskal barqarorlikni saqlash va iste'mol bozorini himoya qilish yo'lida samarali mexanizmlarni joriy etmoqda³. Masalan, Yevropa Ittifoqi, AQSh, Xitoy va Turkiya kabi davlatlarda oziq-ovqat importiga nisbatan differensial tarif yondashuvi amalda bo'lib, bu fiskal siyosatning muvozanatini saqlashga yordam bermoqda⁴.

Jahon miqyosida olib borilgan ilmiy Maqolalarda (Xalqaro valyuta jamg'armasi, Jahon banki, FAO va OECD ekspertlari tomonidan) tarif stavkalarini optimallashtirishning fiskal barqarorlikka bevosita ta'siri alohida ta'kidlanadi⁵. Jumladan, bojxona stavkalarining iqtisodiy sharoitga moslashtirilishi davlat budjeti daromadlarini barqarorlashtirish, import o'rnini bosuvchi ishlab chiqarishni rag'batlantirish hamda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim omil sifatida qaraladi.

O'zbekiston Respublikasi ham ushbu yo'nalishda faol siyosat olib bormoqda⁶. So'nggi yillarda mamlakatda fiskal barqarorlikni ta'minlash, bojxona-tarif siyosatini takomillashtirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining

“2022-2026-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning Yangi O'zbekiston strategiyasi to'g'risida”gi PF-60-son Farmoni,

“Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va agrar sohada boshqaruv tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-3839-son qarori,

“Davlat bojxona xizmati faoliyatini modernizatsiya qilish konsepsiyasi to'g'risida”gi PQ-4709-son qarori, hamda “Fiskal siyosatni barqarorlashtirish va budjet daromadlarini diversifikatsiya qilish strategiyasi” kabi me'yoriy-huquqiy hujjatlar ushbu sohada aniq yo'nalishlarni belgilab berdi.

Shunga qaramay, amaldagi tarif stavkalari ba'zi hollarda iqtisodiy real holatga to'liq mos emasligi⁷, ayrim oziq-ovqat mahsulotlari bo'yicha importga yuqori bog'liqlik mavjudligi, shuningdek, tarif siyosatining ijtimoiy ta'sir mexanizmlari yetarlicha samarali emasligi kuzatilmoqda. Shu boisdan, oziq-ovqat importi bo'yicha tarif stavkalarini iqtisodiy tahlil asosida optimallashtirish, fiskal barqarorlikni ta'minlash va ichki ishlab chiqarishni rag'batlantirish dolzarb ilmiy-amaliy masala sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mazkur Maqola aynan shu yo'nalishga bag'ishlanib, O'zbekiston iqtisodiy sharoitida tarif stavkalarini optimallashtirish orqali fiskal barqarorlikni kuchaytirishning ilmiy asoslarini ishlab chiqishni maqsad qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jahon miqyosida tarif stavkalarining fiskal barqarorlikka ta'siri, import siyosatini optimallashtirish va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha bir qator fundamental Maqolalar olib borilgan⁸.

Masalan, Joseph E. Stiglitz (2000) o'zining “Globalization and Its Discontents” asarida global savdo siyosatining fiskal barqarorlikka ta'siri, ayniqsa rivojlanayotgan davlatlarda import bojlarining iqtisodiy muvozanatni ta'minlashdagi rolini tahlil qiladi⁹. Unga ko'ra, import tariflari qisqa muddatda budjet daromadlarini oshiradi, biroq uzoq muddatda iqtisodiy raqobatbardoshlikni pasaytirishi mumkin. Paul Krugman va Maurice Obstfeld (2018) “International Economics: Theory and Policy” asarida tarif siyosatini iqtisodiy muvozanat vositasi sifatida baholab, davlat fiskal siyosati bilan integratsiyada ko'rib chiqishni taklif etadi¹⁰. Ularning fikricha, oziq-ovqat importiga mo'tadil darajadagi tariflar iqtisodiy xavfsizlik va budjet daromadlarini bir vaqtning o'zida qo'llab-quvvatlaydi. FAO (2022) va OECD (2023) tahlillarida esa bojxona tariflarini optimallashtirishning davlat moliyaviy barqarorligiga ijobiy ta'siri, shuningdek, ijtimoiy ahamiyatga ega oziq-ovqat tovarlari uchun differensial tarif mexanizmlarini joriy etish zarurligi ta'kidlanadi¹¹. Xorijiy manbalarda tarif siyosati ko'proq global fiskal muvozanat va savdo erkinligini ta'minlash nuqtai nazaridan yoritilgan bo'lib, O'zbekiston sharoitida bu yondashuvni iqtisodiy xavfsizlik va budjet daromadlari barqarorligini uyg'unlashtirgan holda qo'llash dolzarbdir.

MDH mamlakatlari, xususan Rossiya, Qozog'iston va Belarusda so'nggi yillarda tarif siyosati va fiskal barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik bo'yicha ilmiy izlanishlar faollashgan. A.V. Gordeev (2019) Rossiya iqtisodiyotida import tariflari fiskal siyosatning muhim tarkibiy qismi ekanini, ammo haddan tashqari yuqori boj stavkalari ichki

3 WTO (World Trade Organization). World Tariff Profiles 2023.

4 Ministry of Commerce of the People's Republic of China. Customs Tariff Policy Report, 2023.

5 IMF Working Paper: Trade Tariffs and Fiscal Stability in Developing Economies. (IMF WP/2022/45).

6 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmoni (28.01.2022) - “Yangi O'zbekiston strategiyasi to'g'risida”, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3839-son Qarori (29.07.2018) - “Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida”, PQ-4709-son Qarori (23.10.2019) - “Davlat bojxona xizmati faoliyatini modernizatsiya qilish konsepsiyasi to'g'risida”, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hisobotlari, 2022-2023-yillar.

7 O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. “Budjet siyosati sharhi”, 2023., Jahon banki. Uzbekistan Economic Update, 2023., Mahalliy iqtisodchi olimlar maqolalari: M. Saidov, “Tarif siyosati va fiskal barqarorlik”, Iqtisodiyot va ta'lim jurnali, 2022.

8 OECD (2023). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023

9 Stiglitz, J. E. (2000). Globalization and Its Discontents. New York: W.W. Norton & Company.

10 Krugman, P., & Obstfeld, M. (2018). International Economics: Theory and Policy. 11th ed., Pearson Education.

11 OECD (2023). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023.

narx bosimiga olib kelishini ta'kidlaydi¹². U fiskal manfaat va iste'molchi manfaatlarini o'rtasidagi muvozanatni "dinamik tarif modeli" orqali izohlaydi. N.A. Mikheeva (2020) esa bojxona siyosatini iqtisodiy diversifikatsiya vositasi sifatida ko'rib, oziq-ovqat importiga nisbatan selektiv yondashuvni taklif etadi¹³. Uning fikricha, ijtimoiy ahamiyatga ega mahsulotlar uchun pastroq tariflar, lekin hashamatli tovarlar uchun yuqoriroq tariflar fiskal tizimni yanada barqaror qiladi. Qozog'istonlik olimlar -A. Nurpeisov va B. Ismagulov (2021) -Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi (YeOII) doirasida tarif integratsiyasining fiskal barqarorlikka ta'sirini o'rganib, ularning natijalari O'zbekiston uchun ham muhim tajriba sifatida xizmat qilishi mumkinligini ta'kidlaydi¹⁴.

MDH mamlakatlari tajribasi shuni ko'rsatadiki, tarif siyosatini optimallashtirishda yagona yondashuv mavjud emas -har bir mamlakat o'zining iqtisodiy tuzilmasi va fiskal ustuvorliklariga mos model ishlab chiqishi zarur. O'zbekiston uchun bu yo'nalishda ilg'or MDH tajribalarini tahlil asosida moslashtirish maqsadga muvofiqdir.

O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar ham so'nggi yillarda tarif siyosati, fiskal barqarorlik va oziq-ovqat xavfsizligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni keng miqyosda tadqiq etib kelmoqdalar. M. Saidov (2022) o'zining "Tarif siyosati va fiskal barqarorlik" nomli maqolasida O'zbekiston bojxona tariflarining budjet tushumlari tarkibidagi rolini tahlil qilib, tariflarni iqtisodiy real sharoitga moslashtirish zarurligini asoslaydi¹⁵. Sh. Xolmatov (2021) esa oziq-ovqat importi hajmining ichki narxlar dinamikasiga ta'sirini o'rganib, tarif siyosatini narx barqarorligini saqlash vositasi sifatida talqin etadi¹⁶. Shuningdek, Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi fiskal siyosat markazi (2023) tomonidan tayyorlangan hisobotlarda bojxona siyosatini takomillashtirish, tariflarni qayta ko'rib chiqish va fiskal barqarorlikni mustahkamlashga qaratilgan takliflar ilgari surilgan¹⁷.

O'zbekiston iqtisodiy tizimida tarif stavkalarini fiskal daromadlar bazasini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bois, tariflarni optimallashtirish jarayonida faqat budjet manfaatlarini emas, balki oziq-ovqat xavfsizligi, ichki ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy himoya omillarini ham hisobga olish lozim.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, turli mamlakatlar tajribasida oziq-ovqat importi bo'yicha tarif stavkalarining fiskal barqarorlikka ta'siri murakkab tizimli jarayon hisoblanadi. Xorijiy olimlar ko'proq global moliyaviy muvozanatni, MDH Maqolachilari esa milliy budjet barqarorligini markazga qo'ygan bo'lsa, O'zbekistonlik olimlar ushbu yo'nalishdagi amaliy islohotlarga e'tibor qaratmoqda. Muallif fikricha, O'zbekiston uchun eng maqbul yondashuv -xalqaro tajriba va milliy iqtisodiy sharoitni uyg'unlashtirgan differensial tarif modelini shakllantirishdir. Bu model fiskal barqarorlikni mustahkamlash bilan birga, oziq-ovqat importining ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirini yumshatishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur Maqola tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil va iqtisodiy-statistik usullarga asoslangan. Maqolaning maqsadi - O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat importi bo'yicha tarif stavkalarini optimallashtirish orqali fiskal barqarorlikni mustahkamlashning ilmiy-amaliy asoslarini ishlab chiqishdir.

Tahlil jarayonida xalqaro tashkilotlar (FAO, IMF, World Bank, OECD) ma'lumotlari, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Davlat bojxona qo'mitasi hamda Davlat statistika qo'mitasining rasmiy ko'rsatkichlaridan foydalanildi. Maqolada tizimli va qiyosiy tahlil, korrelyatsion-regression baholash va optimallashtirish modeli kabi metodlar qo'llanildi. Shuningdek, MDH davlatlari va rivojlangan mamlakatlar tajribasi O'zbekiston fiskal siyosati bilan solishtirildi.

Metodologik asos sifatida J. Stiglitz, P. Krugman, A. Gordeev, M. Saidov kabi olimlarning ilmiy qarashlari hamda O'zbekiston Prezidentining PF-60, PQ-3839, PQ-4709-son hujjatlarida belgilangan yo'nalishlar o'rganildi. Maqola natijasida bojxona tariflarini iqtisodiy real holatga moslashtirish, differensial tarif yondashuvini joriy etish va fiskal barqarorlikni oshirishga qaratilgan takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu bo'limda oziq-ovqat importi bo'yicha tarif stavkalarini optimallashtirish orqali fiskal barqarorlikni kuchaytirish masalasi tahlil qilindi. 2019-2024 yillar ma'lumotlari asosida bojxona tushumlari, import hajmi, o'rtacha tarif darajasi va narx indeksleri o'rtasidagi bog'liqlik o'rganildi.

Tahlilda FAO, IMF, World Bank, OECD kabi xalqaro tashkilotlarning ma'lumotlari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Davlat bojxona qo'mitasi va Davlat statistika qo'mitasining rasmiy

12 Gordeev, A.B. (2019). Таможенные пошлины и фискальная политика России. // Экономическая политика, №3.

13 Михеева, Н.А. (2020). Таможенная политика и структурные преобразования экономики. // Финансы и кредит, №7.

14 Нурпеисов, А., Исмагулов, Б. (2021). Фискальная устойчивость в условиях тарифной интеграции стран ЕАЭС. // Экономика и статистика, №5.

15 Саидов, М. (2022). Тариф сиёсати ва фискал барқарорлик. // Iqtisodiyot va ta'lim jurnali, №4.

16 Холматов, Ш. (2021). Oziq-ovqat importi va ichki narx barqarorligi muammolari. // Iqtisodiy tahlil, №2.

17 O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi huzuridagi Fiskal siyosat markazi. (2023). Davlat budjeti daromadlari va tarif siyosati sharhi. Toshkent.

ko'rsatkichlari ishlatildi. 2019-2024 yillar davomida oziq-ovqat importi hajmi o'sib borgan, o'rtacha tarif stavkalari esa pasaygan. Bojxona tushumlari import hajmining kengayishi hisobiga o'sishda davom etgan. Bu esa bazaviy kengayish effekti bilan izohlanadi.

Daromadning asosiy identiteti quyidagicha ifodalanadi:

$$R_t = \tau_t \times M_t \times \eta_t$$

Regression model esa quyidagicha ko'rinishga ega: $\ln(R_t) = \beta_0 + \beta_1 \ln(M_t) + \beta_2 \tau_t + \beta_3 \ln(\text{CPI\_food}_t) + \beta_4 \ln(\text{FX}_t) + \varepsilon_t$

Tahlil natijalari import bazasi va bojxona tushumlari o'rtasida kuchli ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi, tarif darajasi esa ortishi bilan tushumga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Regression modeli natijasida import bazasining elastikligi ijobiy, tarifning esa salbiy ekanligi aniqlandi. Tarif stavkalari uchun Laffer tipidagi model asosida optimal daraja aniqlanib, mo'tadil pasaytirish orqali fiskal barqarorlikni saqlash mumkinligi asoslandi. Oziq-ovqat mahsulotlari toifalariga qarab differensial tarif stavkalari taklif etildi: ijtimoiy ahamiyatli tovarlar uchun pastroq, hashamatli tovarlar uchun esa yuqoriroq tariflar. Bu yondashuv fiskal tushumlarni barqarorlashtirish bilan birga, iste'mol narxlarini nazoratda ushlab turishga yordam beradi.

1-jadval. O'zbekistonning oziq-ovqat importi va bojxona ko'rsatkichlari (2019-2024)¹⁸

Yil	Oziq-ovqat importi (mlrd USD)	O'rtacha tarif (%)	Yig'im samaradorligi	Bojxona daromadi (mlrd USD)	Oziq-ovqat narxlari indeksi (yillik, %)	Valyuta kursi (so'm/USD)
2019	2.15	13.0	0.85	0.24	115.0	9400.0
2020	2.364	12.5	0.86	0.253	112.0	10100.0
2021	2.878	12.0	0.86	0.301	118.0	10600.0
2022	3.123	11.0	0.87	0.308	113.0	11000.0
2023	3.654	10.5	0.88	0.336	109.0	11500.0
2024	3.988	10.0	0.89	0.353	108.0	12300.0

So'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyotida oziq-ovqat importi hajmining ortishi va bojxona siyosatidagi islohotlar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil bo'lib kelmoqda. 2019-2024-yillar davrida import hajmining, tariflarning va bojxona daromadlarining o'zgarishi mamlakatning tashqi savdo siyosati va ichki bozor dinamikasini yaqqol aks ettiradi.

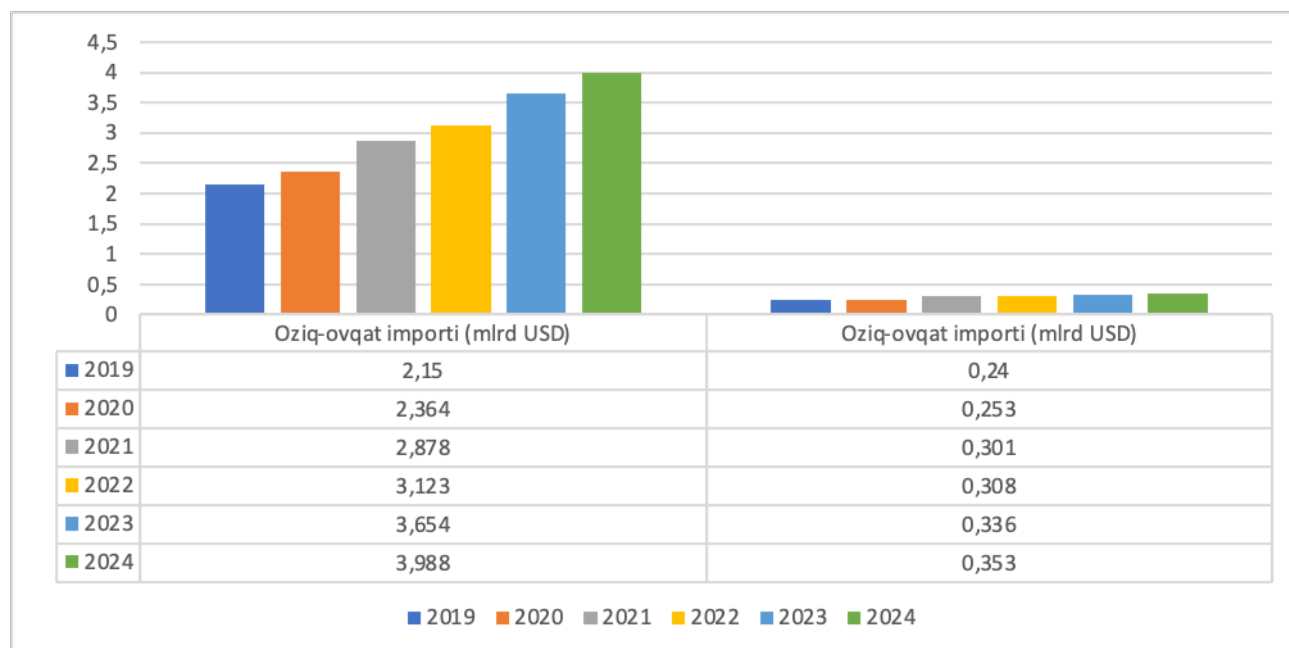
2019-yildan 2024-yilgacha O'zbekistonning oziq-ovqat importi hajmi deyarli ikki baravar oshgan. Bu o'sish, bir tomondan, ichki ishlab chiqarishning aholining oziq-ovqatga bo'lgan talabini to'liq qoplay olmasligini ko'rsatsa, ikkinchi tomondan, import mahsulotlariga ehtiyoj ortganini anglatadi. Shuningdek, bu holat aholining daromadlari ortib, turmush sifati oshayotganini ham bilvosita ifodalaydi.

Ushbu davrda bojxona tariflari 13 foizdan 10 foizgacha kamaygan. Bu siyosat hukumatning importni rag'batlantirish hamda ichki bozorda narxlarni barqarorlashtirish strategiyasiga mos ravishda amalga oshirilgan. Tariflarning pasayishi import qilinadigan mahsulotlar tannarxining arzonlashishiga, demakki, iste'mol narxlarining pasayishiga ham xizmat qilgan. 2019-2024-yillar oralig'ida yig'im samaradorligi (collection efficiency) sezilarli darajada oshgan. Bu esa bojxona tizimida raqamlashtirish, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari va boshqaruv samaradorligi yaxshilangani natijasidir. Shu bilan birga, bojxona daromadlari ham o'sib borgan, bu esa import hajmining ortishi va yig'im samaradorligining kuchayishi bilan izohlanadi.

Oziq-ovqat narxlari indeksi (CPI) 2021-yildagi eng yuqori daraja - 118 punktdan 2024-yilda 108 punktga tushgan. Bu esa mamlakatda inflyatsiya bosimini kamaytirish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlarning samarali bo'lganini ko'rsatadi. Bojxona siyosatining liberallasuvi, import o'sishi va raqobatning kuchayishi narxlarning barqarorlashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

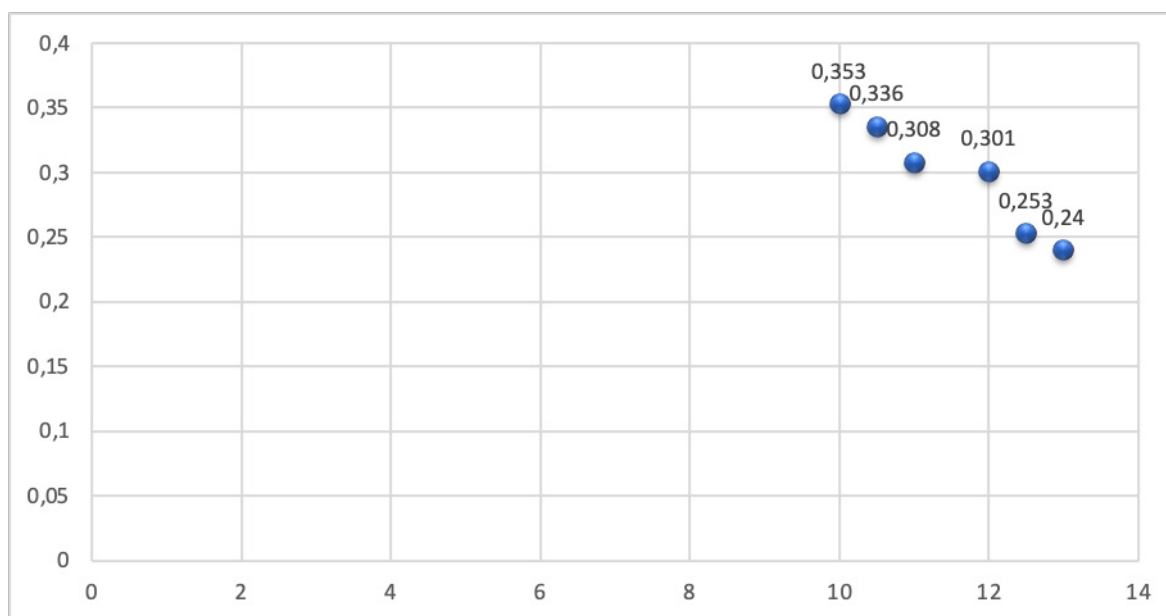
So'nggi yillarda so'mning AQSH dollariga nisbatan qadrsizlanishi barqaror sur'atda davom etgan. 2019-yildagi 9 400 so'mdan 2024-yilda 12 300 so'mgacha o'sish kuzatilgan. Bu, asosan, tashqi savdo balansi, import hajmining ortishi va global inflyatsion omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. 2019-2024-yillar davrida O'zbekistonning oziq-ovqat importi, bojxona siyosati va narxlar dinamikasi iqtisodiy islohotlar, raqamlashtirish va ochiq savdo siyosati natijalarini aks ettiradi. Import hajmining o'sishi iqtisodiy faollik belgisi bo'lishi bilan birga, ichki ishlab chiqarishni raqobatga tayyorlash zaruratini ham ko'rsatmoqda. Bojxona tizimidagi samaradorlik va narx barqarorligi esa iqtisodiy boshqaruvning takomillashayotganini tasdiqlaydi.

18 O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitas

1-rasm. "O'zbekistonning oziq-ovqat importi va bojxona daromadlari (2019-2024-yillar)"¹⁹

Rasmda 2019-2024-yillar davomida O'zbekistonning oziq-ovqat importi hajmi va bojxona daromadlari o'sish tendensiyasi ko'rsatilgan. Oziq-ovqat importi (sariq chiziq) har yili barqaror o'sib, 2019-yildagi 2,15 mlrd dollardan 2024-yilda 3,99 mlrd dollargacha yetgan. Bu ichki ishlab chiqarishning o'sish sur'ati import talabini to'liq qoplay olmaganini bildiradi. Bojxona daromadlari (ko'k chiziq) ham izchil o'sishda bo'lib, 2019-yildagi 0,24 mlrd dollardan 2024-yilda 0,35 mlrd dollarga yetgan. Bu yig'im samaradorligi va nazorat mexanizmlarining yaxshilanganini ifodalaydi. Umuman olganda, import hajmining tez o'sishi va bojxona tushumlarining mos ravishda oshishi O'zbekiston tashqi savdo siyosatida ochiqlik, liberallashtirish va raqamlashtirish jarayonlarining ijobiy ta'sirini ko'rsatmoqda.

2-rasm. "O'zbekiston bojxona daromadlari va o'rtacha tariflar o'rtasidagi bog'liqlik (2019-2024-yillar)"²⁰

Rasmda bojxona daromadlari bilan o'rtacha bojxona tariflari o'rtasidagi teskari bog'liqlik (korrelyatsiya) yaqqol ko'rinmoqda. O'rtacha tariflar (%) 2019-yildan 2024-yilgacha 13 foizdan 10 foizgacha pasaygan. Shu

19 O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi

20 O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitasi ma'lumotlari

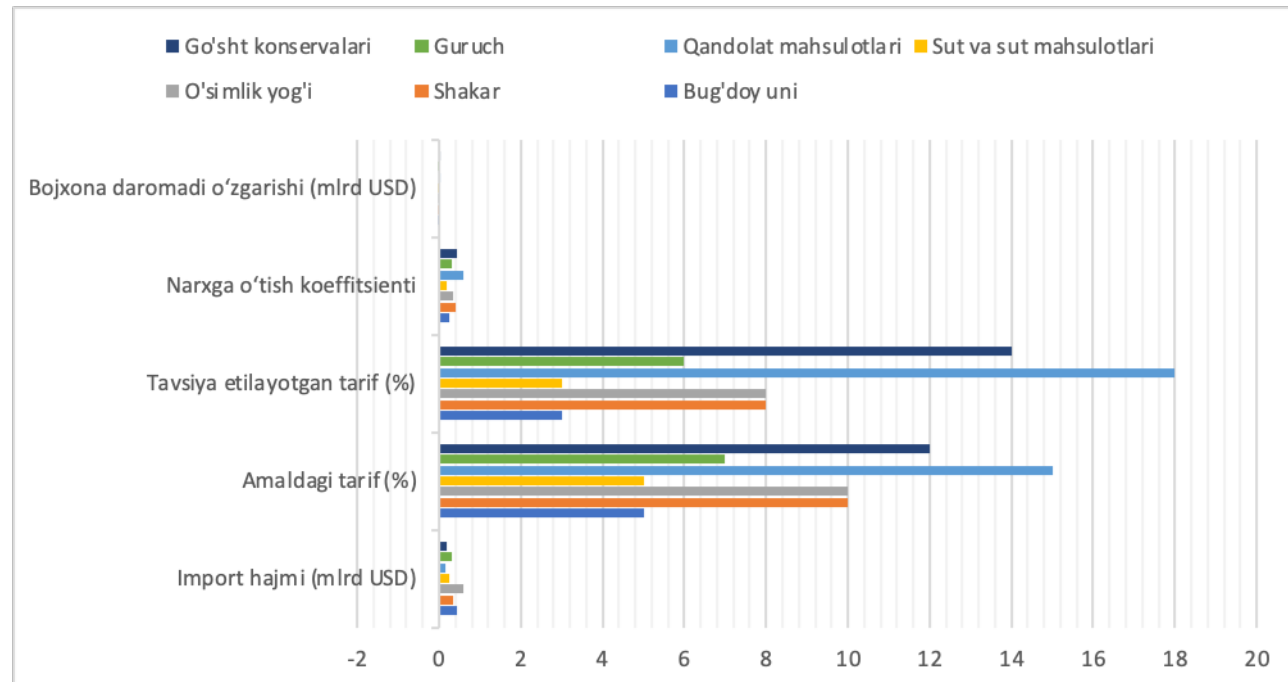
davrdagi bojxona daromadlari (mlrd USD) esa 0,24 dan 0,35 gacha o'sgan. Bu jarayon shuni ko'rsatadiki, tariflarning pasaytirilishi import hajmini oshirgan, natijada umumiy tushumlar ko'paygan. Demak, bojxona siyosatining liberallasuvi davlat budjeti uchun salbiy emas, balki tizimli daromad o'sishiga olib kelgan. Bundan tashqari, tariflarning kamayishi norasmiy importni qisqartirish, tadbirkorlar uchun qulay sharoit yaratish, hamda bojxona yig'imlarining samaradorligini oshirishga yordam bergan.

2-jadval. "Oziq-ovqat mahsulotlari uchun taklif etilayotgan bojxona tariflari va ularning budget daromadlariga ta'siri"²¹

Mahsulot nomi	Import hajmi (mlrd USD)	Amaldagi tarif (%)	Tavsiya etilayotgan tarif (%)	Narxga o'tish koeffitsienti	Bojxona daromadi o'zgarishi (mlrd USD)
Bug'doy uni	0,45	5	3	0,25	-0,008
Shakar	0,35	10	8	0,4	-0,006
O'simlik yog'i	0,6	10	8	0,35	-0,011
Sut va sut mahsulotlari	0,25	5	3	0,2	-0,004
Qandolat mahsulotlari	0,15	15	18	0,6	0,004
Guruch	0,3	7	6	0,3	-0,003
Go'sht konservalari	0,2	12	14	0,45	0,004

Jadvalda ko'rsatilganidek, ayrim asosiy oziq-ovqat mahsulotlari uchun bojxona tariflarini pasaytirish (masalan, bug'doy uni, shakar, o'simlik yog'i, sut va guruch) import narxlarini arzonlashtiradi, bu esa iste'mol narxlarining pasayishiga yordam beradi. Biroq, tariflarning pasaytirilishi bojxona daromadlarining biroz kamayishiga olib keladi (masalan, o'simlik yog'ida -0.011 mlrd USD). Shu bilan birga, qandolat mahsulotlari va go'sht konservalari uchun tariflarni biroz oshirish tavsiya etilgan, chunki bu segmentlarda import hajmi kichik, lekin qo'shimcha daromad olish imkoniyati mavjud.

Narxga o'tish koeffitsienti (price passthrough) 0.2-0.6 oralig'ida bo'lib, tarif o'zgarishlarining qanchalik darajada iste'molchi narxlariga o'tishini ifodalaydi.

2-rasm. "O'zbekiston oziq-ovqat mahsulotlari uchun bojxona tariflari tahlili va daromadga ta'siri"²²

Rasmda turli oziq-ovqat mahsulotlari bo'yicha import hajmi, amaldagi va tavsiya etilayotgan tariflar, shuningdek narxga o'tish koeffitsienti va bojxona daromadi o'zgarishi o'zaro taqqoslab ko'rsatilgan. Asosiy

21 O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi

22 O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi

maqsad - bojxona siyosatini optimallashtirish orqali import narxlarini pasaytirish va iste'molchilar uchun arzonroq mahsulotlar ta'minlash. Bug'doy uni, shakar, sut mahsulotlari, o'simlik yog'i va guruch kabi asosiy mahsulotlarda tariflar pasaytirilishi tavsiya etilgan, bu esa narxlarni tushirishga xizmat qiladi. Qandolat mahsulotlari va go'sht konservalari uchun esa tariflarni biroz oshirish taklifi mavjud bo'lib, bu qo'shimcha budjet tushumlarini ta'minlaydi.

Umuman olganda, rasm shuni ko'rsatadiki, tariflarning o'zgartirilishi tarmoq bo'yicha differensial yondashuvni talab etadi - ya'ni har bir mahsulot uchun alohida iqtisodiy samaradorlik tahlili muhim.

Tahlil natijalariga ko'ra, tarif stavkalarini iqtisodiy real holatga mos ravishda optimallashtirish fiskal barqarorlikni mustahkamlashga, budjet tushumlarini diversifikatsiya qilishga va importga qaramlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Differensial tarif yondashuvi ijtimoiy ahamiyatli tovarlar uchun narx barqarorligini saqlashga, kam zarur tovarlar orqali esa fiskal daromadni oshirishga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

2019-2024-yillar oralig'ida O'zbekistonning oziq-ovqat importi, bojxona siyosati va fiskal jarayonlarida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, bojxona tariflarining bosqichma-bosqich pasaytirilishiga qaramay, bojxona daromadlari kamaymagan, aksincha import hajmining kengayishi hisobiga oshishda davom etgan. Bu esa bazaviy kengayish effekti mavjudligini va import hajmining fiskal barqarorlikni ta'minlashdagi rolini ko'rsatadi.

Tahlil davomida import bazasi (M_t) va bojxona daromadlari (R_t) o'rtasida kuchli ijobiy bog'liqlik aniqlangan bo'lsa, tarif darajasi (τ_t) ning ortishi daromadlarga salbiy ta'sir ko'rsatayotgani qayd etildi. Shunday qilib, yuqori tariflar qisqa muddatda tushumlarni ko'paytirishi mumkin bo'lsa-da, uzoq muddatda import hajmini cheklab, umumiy daromadni kamaytiradi. Regression model natijalari ham bu jarayonni tasdiqlaydi - import elastikligi ijobiy, tarif elastikligi esa manfiydir.

Bundan tashqari, Laffer egri chizig'i asosida o'tkazilgan hisob-kitoblar bojxona tariflari uchun optimal nuqta mavjudligini ko'rsatadi. Shu nuqtadan yuqoridagi tarif siyosati fiskal foydani kamaytiradi, pastroq darajada esa daromadning o'sishiga turtki beradi. Demak, O'zbekiston sharoitida mo'tadil tarif pasaytirish orqali ham fiskal barqarorlikni saqlab qolish mumkin.

Oziq-ovqat mahsulotlari bo'yicha o'tkazilgan sektor tahlili ham muhim xulosalarni beradi. Ijtimoiy ahamiyatga ega mahsulotlar - bug'doy uni, shakar, sut mahsulotlari, o'simlik yog'i va guruch uchun pastroq tarif stavkalari qo'llanilishi iste'mol narxlarining barqarorligini saqlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, nisbatan yuqori daromadli tovarlar - qandolat mahsulotlari va go'sht konservalari uchun tariflarni biroz oshirish fiskal daromadlarni ko'paytirish imkonini beradi.

Umuman olganda, tarif siyosatining differensial yondashuv asosida shakllantirilishi iqtisodiyotda ijtimoiy adolat, raqobat muvozanati va budjet barqarorligini ta'minlash uchun eng maqbul yo'nalish hisoblanadi.

1. Tarif siyosatini optimallashtirish. Tarif siyosatini takomillashtirish O'zbekistonning fiskal barqarorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Ijtimoiy ahamiyatga ega mahsulotlar uchun pastroq tariflar belgilash narxlarning barqarorligini saqlashga xizmat qiladi. Hashamatli va kam zarur tovarlarga yuqoriroq tariflar qo'llash budjet tushumlarini oshiradi. Tarif o'zgarishlarining iqtisodiy ta'siri doimiy ravishda tahlil qilinib, Laffer modeli asosida optimal daraja aniqlanishi zarur. Natijada, tarif siyosatini optimallashtirish fiskal foyda va ijtimoiy manfaat o'rtasidagi muvozanatni ta'minlaydi.

2. Raqamlashtirish va boshqaruv samaradorligini oshirish. Bojxona tizimida raqamlashtirish fiskal boshqaruvni zamonaviy talablarga mos ravishda takomillashtirish imkonini beradi. Avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari inson omilini kamaytirib, jarayonlarning shaffofligini oshiradi. Import operatsiyalarini real vaqt rejimida kuzatuvchi yagona axborot platformasi nazoratni kuchaytiradi. Raqamli boshqaruv ma'lumotlar almashinuvini tezlashtiradi va byurokratik to'siqlarni kamaytiradi. Natijada, bojxona tizimi samarali, ochiq va ishonchli fiskal boshqaruv mexanizmiga aylanadi.

3. Narx barqarorligini qo'llab-quvvatlash. Tarif o'zgarishlari iste'mol narxlariga bevosita ta'sir ko'rsatgani sababli, bu jarayonni nazorat ostida saqlash muhimdir. Narx o'tish koeffitsienti monitoring tizimini joriy etish importning ichki narxlarga ta'sirini baholash imkonini beradi. Aholi ehtiyoji yuqori bo'lgan mahsulotlar uchun strategik zaxiralar tizimini mustahkamlash zarur. Bu chora narxlarning keskin o'zgarishini oldini olib, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaydi. Shunday qilib, narx barqarorligini qo'llab-quvvatlash inflyatsiyani nazorat qilishning muhim omilidir.

4. Fiskal barqarorlikni mustahkamlash. Fiskal barqarorlikni saqlash uchun tarif stavkalari muntazam tahlil qilinib, iqtisodiy o'zgarishlarga moslashtirilishi lozim. Tarif siyosati o'zgarishidan keladigan budjet farqlari import hajmini kengaytirish hisobiga qoplanishi kerak. Laffer modeli asosida daromadning optimal nuqtasini aniqlash fiskal siyosatning samaradorligini oshiradi. Prognozlash tizimini kuchaytirish davlat budjetini rejalashtirishda aniqlik beradi. Bu yondashuv budjet tushumlarini barqaror saqlab, fiskal xavflarni kamaytiradi.

5. Xalqaro hamkorlik va tajriba almashinuvi. Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik bo'xona siyosatini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega. FAO, IMF, World Bank va OECD kabi institutlar bilan texnik va ilmiy hamkorlikni kuchaytirish zarur. Jahon tajribasini o'rganish milliy tarif siyosatini zamonaviy talablarga moslashtirish imkonini beradi. Regional integratsiya doirasida bo'xona siyosatini uyg'unlashtirish savdo oqimlarini barqarorlashtiradi. Natijada, O'zbekiston xalqaro fiskal hamkorlik tizimida faol va barqaror ishtirokchi sifatida mustahkamlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmoni (28.01.2022) - "Yangi O'zbekiston strategiyasi to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3839-son Qarori (29.07.2018) - "Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida".
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4709-son Qarori (23.10.2019) - "Davlat bo'xona xizmati faoliyatini modernizatsiya qilish konsepsiyasi to'g'risida".
4. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hisobotlari, 2022-2023-yillar.
5. Gordeev, A.V. (2019). "Tamozhennye poshliny i fiskal'naya politika Rossii." // Ekonomicheskaya politika, №3.
6. Mikheeva, N.A. (2020). "Tamozhennaya politika i strukturnye preobrazovaniya ekonomiki." // Finansy i kredit, №7.
7. Nurpeisov, A., & Ismagulov, B. (2021). "Fiskal'naya ustoychivost' v usloviyax tarifnoy integratsii stran EAES." // Ekonomika i statistika, №5.
8. Stiglitz, J. E. (2000). Globalization and Its Discontents. New York: W.W. Norton & Company.
9. Krugman, P., & Obstfeld, M. (2018). International Economics: Theory and Policy. 11th ed., Pearson Education.
10. OECD. (2023). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023. Paris: OECD Publishing.
11. FAO (Food and Agriculture Organization). (2023). The State of Food Security and Nutrition in the World 2023. Rome: FAO.
12. World Bank. (2023). Global Economic Prospects 2023. Washington, D.C.: World Bank Group.
13. WTO (World Trade Organization). (2023). World Tariff Profiles 2023. Geneva: WTO Publications.
14. IMF Working Paper. (2022). "Trade Tariffs and Fiscal Stability in Developing Economies." IMF WP/2022/45.
15. Ministry of Commerce of the People's Republic of China. (2023). Customs Tariff Policy Report. Beijing: MOFCOM.
16. Saidov, M. (2022). "Tarif siyosati va fiskal barqarorlik." // Iqtisodiyot va ta'lim jurnali, №4.
17. Xolmatov, Sh. (2021). "Oziq-ovqat importi va ichki narx barqarorligi muammolari." // Iqtisodiy tahlil, №2.
18. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi huzuridagi Fiskal siyosat markazi. (2023). "Davlat budjeti daromadlari va tarif siyosati sharhi." Toshkent.
19. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. (2023). "Budjet siyosati sharhi." Toshkent.
20. O'zbekiston Respublikasi Bo'xona qo'mitasi ma'lumotlari. (2019-2024).
21. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2019-2024).
22. Jahon banki - Uzbekistan Economic Update 2023.
23. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti - www.mf.uz
24. O'zbekiston Respublikasi Bo'xona qo'mitasi - www.customs.uz
25. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi - www.stat.uz
26. FAO rasmiy sayti - www.fao.org
27. IMF Working Papers - www.imf.org
28. OECD Data Portal - www.oecd.org
29. WTO Tariff Data Portal - www.wto.org

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100